

Gemeente Heumen

Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2017 - 2020

17.0011272

1. Inleiding

Voor u ligt het Actieplan MVI van de gemeente Heumen. Met dit actieplan geven wij invulling aan onze deelname aan het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020 dat landelijk is gelanceerd en waarvan de gemeente Heumen een van de eerste groep ondertekenaars is.

Wat is Maatschappelijk Verantwoord Inkopen?

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) betekent dat de werken, leveringen of diensten die een organisatie inkoop, de laagst mogelijke negatieve en de hoogst mogelijke positieve impact hebben op het gebied van milieu, sociale en economische aspecten. Deze aspecten worden ook People, Planet, Profit (3P) genoemd. Via MVI kunnen belangrijke duurzaamheidsambities gerealiseerd worden, zoals het verminderen van CO₂-emissies, de transitie naar een circulaire economie en biobased inkopen. MVI is voor de gemeente Heumen niet nieuw. We doen al veel, bijvoorbeeld op het gebied van Social Return en duurzame bedrijfsvoering.

Waarom gaan we meer Maatschappelijk Verantwoord Inkopen?

De gemeente Heumen wil haar verantwoordelijkheid nemen voor de maatschappij. Niet voor niets hebben wij in de Strategische Visie de volgende ambitie genoemd: 'Wij willen een duurzame samenleving zijn, om een wereld achter te laten die ook voor toekomstige generaties leefbaar is. Kern is het respectvol omgaan met mens, natuur en milieu.' In aansluiting hierop heeft de gemeente Heumen de ambitie om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen draagt bij aan het realiseren van deze ambities. Daarom willen we meer focus op dit onderwerp, zodat MVI onze standaard werkwijze wordt.

Wij vinden MVI belangrijk en willen MVI toepassen en stimuleren, en tegelijkertijd reëel zijn over de haalbaarheid voor onze kleine gemeente. We willen de beschikbare personele capaciteit zoveel mogelijk inzetten op inkoop waar grote maatschappelijke waarde te behalen valt.

Wat is het Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen?

Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft het initiatief genomen om gezamenlijke ambities vast te leggen in een Manifest MVI voor overheden. Op 22 november 2016 heeft het college van B&W van Heumen besloten deel te nemen aan het Manifest MVI. Met dit Manifest MVI 2016-2020 laten overheden zien dat zij duurzame innovaties en Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) stimuleren, verantwoordelijkheid voor de maatschappij in toenemende mate leidend zal zijn bij hun inkoopprocessen, zij hun voorbeeldrol serieus nemen en de inkoopcultuur in de eigen organisatie willen ontwikkelen. Deelname aan het Manifest MVI verplicht tot het uitwerken naar een Actieplan MVI voor inbedding in de eigen organisatie, met specifieke doelstellingen voor beleid en praktijk. Dit actieplan heeft u nu voor zich. Het actieplan zal in de komende jaren verder ontwikkeld worden, waarbij jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld wordt.

Hoe is het actieplan opgebouwd?

Duurzaamheidsaspecten bij inkoop zijn niet nieuw. Wel is de 3P-benadering (People, Planet, Profit) nieuw, welke in 2017 ook in het Inkoop- en Aanbestedingsbeleid gemeente Heumen is opgenomen. Het actieplan geeft in zijn algemeenheid en per aspect People, Planet en Profit aan wat we al doen, waar we mee aan de slag gaan op korte termijn (2017 en 2018) en waar we mee aan de slag gaan op langere termijn (2019 en 2020). Het zwaartepunt ligt bij 'Planet'. MVI thema's die voor de gemeente Heumen bij haar inkoop relevant kunnen zijn, worden hieronder kort verduidelijkt. Deze thema's zijn verwerkt in de actiepunten zoals beschreven in hoofdstuk 2 t/m 5.

Energie- en klimaatbewust inkopen

Onder dit thema vallen energiebesparing, reductie van de uitstoot van broeikasgassen en de transitie naar duurzame energiebronnen.

Met zorg voor de natuur en biodiversiteit inkopen

Zorg voor de natuur en biodiversiteit houdt in dat bij inkopen de impact op de natuur en de biodiversiteit inzichtelijk wordt gemaakt en gezocht wordt naar oplossingen die het belang van flora en fauna dienen.

Met zorg voor de leefomgeving inkopen

Zorg voor de leefomgeving komt tot uiting door rekening te houden met de al dan niet tijdelijke effecten van inkopen en met name de uitvoering van werken op de kwaliteit van leven van mensen in de nabije omgeving.

Biobased inkopen

Biobased inkopen betekent dat hernieuwbare grondstoffen worden gebruikt in plaats van fossiele grondstoffen. Het gaat in een biobased economie over het gebruik van biomassa voor niet-voedsel toepassingen.

Circulair inkopen

Circulair inkopen betekent dat grondstoffen niet worden verspild, maar worden hergebruikt. Verspilling van grondstoffen wordt tegengegaan door herbruikbaarheid van producten en materialen te maximaliseren en waardevernietiging te minimaliseren. Daarbij worden de grondstoffen dus niet aan het einde van hun levensduur vernietigd en is er uiteindelijk geen afval.

Social Return

Social Return is een aanpak om meer werkgelegenheid te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, waarbij met opdrachtnemers afspraken worden gemaakt over de invulling van deze arbeidsplaatsen.

Internationale sociale voorwaarden

De internationale sociale voorwaarden richten zich op het bevorderen van de internationale arbeidsnormen, zoals het tegengaan van dwangarbeid, slavernij, kinderarbeid en discriminatie. Het toepassen van de internationale sociale voorwaarden bij grote opdrachten voor leveringen, diensten en werken draagt bij aan het uitbannen van zulke misstanden in de inkoopketen.

Welke rollen kunnen we onderscheiden?

Gemeenteraad

De gemeenteraad stelt de kaders vast waarbinnen inkoop zich moet begeven.

Bestuurders

De bestuurders zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de inkooptaak. Binnen de gestelde kaders stellen zij beleidsdoelen vast en ook de wijze waarop die doelen worden bereikt. Ze dragen de beleidsdoelen uit geven hun steun aan de uitvoering ervan.

Gemeentesecretaris

De gemeentesecretaris draagt het vastgestelde beleid uit. Omdat hij een spilfunctie vervult tussen het bestuur, het MT en de rest van de ambtelijke organisatie, draagt commitment van de gemeentesecretaris in grote mate bij aan het bereiken van de gestelde doelen.

Coördinator inkoop

De coördinator inkoop zorgt voor het uitwerken van het inkoopbeleid, zorgt voor een inkoopinstrumentarium en fungeert als vraagbaak voor de inkopers. Ook geeft de coördinator inkoop advies over de toepassing van MVI bij aanbestedingen.

Inkopers

De inkopers passen MVI in de dagelijkse praktijk toe.

Visie

Met dit actieplan groeien we naar de situatie dat de gemeente zoveel mogelijk maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt op het gebied van inkoop. Dit sluit aan bij de duurzaamheidsomwenteling die de gemeente als geheel aan het maken is. In de eindsituatie zal geen Actieplan MVI meer nodig zijn omdat MVI structureel wordt toegepast en volledig is ingebed in de organisatie.

2. Algemeen

Om MVI goed uit te kunnen voeren is het nodig MVI te verankeren in het inkoop- en aanbestedingsbeleid, in protocollen, standaard documenten en werkinstructies. Verder is bestuurlijke steun van belang, moeten inkopers opgeleid worden en moeten ondernemers in de ontwikkelingen meegenomen worden. Ook moeten de ontwikkelingen gemonitord worden.

Wat doen we al?

- We hebben het Manifest MVI ondertekend en behoren tot de eerste groep ondertekenaars
- We hebben Maatschappelijk Verantwoord Inkopen met de drie deelaspecten People, Planet en Profit, in het Inkoop- en Aanbestedingsbeleid opgenomen
- We hebben maatschappelijke verantwoordelijkheid hoog op de strategische agenda staan
- We passen marktconsultaties toe bij regionale inkopen in het sociale domein
- We nemen deel aan de Code Verantwoord Marktgedrag

Aan de slag in 2017 en 2018

- We gaan MVI integreren in protocollen, standaard documenten (waaronder de inkoopstartnotitie en een moederbestek), werkinstructies en tools en we gaan deze beschikbaar stellen voor algemeen gebruik
- We gaan een systematiek ontwikkelen voor het toepassen van MVI bij het gunningscriterium beste prijs-kwaliteitverhouding
- We gaan enkele aanbestedingen selecteren met MVI-impact en die uitwerken om veel MVI-waarde te behalen
- We gaan werken met een aanbestedingskalender, zodat tijdig MVI keuzes gemaakt kunnen worden
- We gaan de inkopers helpen door hen ten aanzien van MVI op te leiden, aandacht te hebben voor houding en gedrag van de inkopers en door aandacht te hebben voor het faciliteren van inkopers ten aanzien van het toepassen van MVI
- We onderzoeken deelname aan de Green Deal Circulair inkopen en de Green Deal Duurzaam GWW
- We onderzoeken hoe ISO20400 kan bijdragen aan versterking van MVI in de organisatie ISO20400 is een richtlijn die inzicht en structuur biedt voor MVI in de organisatie; het omschrijft de wisselwerking tussen duurzame ideeën, duurzame acties en duurzame resultaten
- In de regio gaan we aansluiten bij regionale MVI-initiatieven en gaan we het draagvlak voor het Manifest MVI versterken zodat behalve Nijmegen, meer gemeenten in de regio gaan deelnemen
- We gaan bereikte MVI resultaten communiceren aan bestuur, medewerkers en op de website
- Het Actieplan MVI wordt jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld indien nodig
- Voor inkopen waarbij MVI-doelstellingen onderling of met andere doelen conflicteren gaan we een adviserend inkoopoverleg organiseren
- Er komt een nieuwe functie: medewerker duurzaamheid
- We gaan onderzoeken hoe we marktconsultaties kunnen gaan gebruiken om alert te zijn op nieuwe ontwikkelingen en om te stimuleren dat de markt inspeelt op onze beleidsdoelstellingen

Aan de slag in 2019 en 2020

- In 2020 gaan we het Inkoop- en Aanbestedingsbeleid en de Strategische Visie actualiseren
- We gaan MVI-prestaties meten bij geselecteerde aanbestedingen met MVI impact
- We onderzoeken of deelname aan de benchmark MVI door het Rijk haalbaar is

3. People

Wat doen we al?

- Social Return is opgenomen in het inkoop- en aanbestedingsbeleid, bij een opdrachtwaarde meer dan €50.000,- wordt Social Return toegepast, onder dit bedrag is er aandacht voor mogelijke toepassing; het Social Return bedrag is 5% van de aanneemsom, of 7% van de arbeidsuren bij een hoge toeleveringscomponent
- Bij schoonmaakcontracten hebben we 50 % Social Return toegepast
- Er is coördinatie en begeleiding van Social Return afspraken door het Werkbedrijf Regio Nijmegen

Aan de slag in 2017 en 2018

- We hebben oog voor toepassing van hogere Social Return percentages indien de aanbesteding daarvoor geschikt is
- In aansluiting op de CAO gemeentepersoneel ten aanzien van de thema's flexibiliteit, zekerheid en duurzaamheid, gaan we een visie ontwikkelen op maatschappelijk verantwoorde contractvormen voor personeel

Aan de slag in 2019 en 2020

- We gaan onderzoeken of we aansluiting kunnen zoeken bij erkende keten-initiatieven om na te gaan of leveranciers zich inzetten voor betere internationale arbeidsvoorwaarden (bv Fair Flowers Fair Plants, Fair Wear Foundation, SCI, Max Havelaar, Union for Ethical BioTrade, UTZ certified)

4. Planet

Wat doen we al?

In het gemeentehuis en gemeentelijke gebouwen hebben we het volgende ingekocht:

- Bewegingssensoren op de verlichting in de kantoorruimten in het gemeentehuis
- Sensoren op de kranen en schuimzeep in de toiletruimten in het gemeentehuis
- Zonnepanelen op een groot deel van het dak van het gemeentehuis
- Deels 2^e hands kantoormeubilair in het gemeentehuis
- Printers die standaard dubbelzijdig en in zwart-wit printen
- I-pads voor de gemeenteraad en het college voor papierloos vergaderen
- Led-verlichting in de gebouwen op de gemeentewerf
- Waterzijdig inregelen van de CV-installatie in het gemeentehuis
- De voorbereiding van de bouw van een duurzaam zwembad en sportcentrum De Veldschuur

Ten aanzien van mobiliteit doen we het volgende:

- We hebben dienstfietsen en een elektrische scooter aangeschaft voor dienstreizen en een elektrische auto voor toezicht
- Bij geselecteerde aanbestedingen stellen we eisen aan de uitstoot van te gebruiken voertuigen, machines en handgereedschappen
- Bij de aanbesteding van het doelgroepenvervoer is gericht ingezet op gebruik van zo schoon mogelijk brandstof en op bundeling van vervoerstromen
- We leasen enkele voertuigen op groengas voor de buitendienst

Op het gebied van civiel- en cultuurtechniek doen we het volgende:

- We hebben materieel voor chemievrije onkruidbestrijding aangeschaft
- We kopen hergebruikt houtcompost in voor groen- en speelvoorzieningen
- Het composteren van groenafval uit plantsoenonderhoud
- We passen de duurzaamheidscriteria van PIANOo toe
- We kopen LED-verlichting in voor nieuwe openbare verlichting, we hergebruiken lichtmasten, en verlengen de gebruiksduur van lichtmasten door goed onderhoud met coating, we passen een dimregime van verlichting toe bij nieuw te plaatsen armaturen
- We gebruiken hout met FSC-keurmerk
- We passen infiltratievoorzieningen toe
- Indien mogelijk, gebruik van alternatieven voor hout, zoals gerecyclede materialen
- Indien mogelijk, gebruik van milieuvriendelijke verven

Voor inkoop van energie doen we het volgende:

- Bij de aanbesteding 'Duurzame elektriciteit' hebben we in regionale samenwerking de Best Value Procurement methode toegepast om de markt maximale ruimte te bieden om MVI-doelstellingen voor duurzame energie te realiseren; dit heeft geresulteerd in een contract voor realisatie van levering en opwekking van 100% duurzame stroom uit de regio binnen 5 jaar en tegen marktconforme tarieven; deze stroom wordt gebruikt voor alle gemeentelijke gebouwen en openbare verlichting

Ten aanzien van afval doen we het volgende:

- We halen via een contract met afvalbeheerder DAR de landelijke doelstellingen voor afvalscheiding en hergebruik voor 2020; dat betekent per inwoner gemiddeld minder dan 100 kg restafval en 75 % afvalscheiding; we hebben daartoe het akkoord Van Afval Naar Grondstof (VANG) ondertekend. Heumen haalt al 84% afvalscheiding en 64 kg restafval per inwoner per jaar
- Gescheiden inzameling van afval in het gemeentehuis
- Recycling van nog bruikbare spullen van inwoners via een lokale kringloopwinkel
- In contracten voor WMO hulpmiddelen en trapliften hebben we hergebruik van de middelen opgenomen
- We passen afval-inzamelingscontainers van gerecycled materiaal toe

Aan de slag in 2017 en 2018

Circulaire economie:

- We gaan starten met de transitie van een lineaire naar een circulaire economie, wat in lijn is met de nationale ambitie om in Nederland in 2050 een circulaire economie te hebben; in een circulaire economie bestaat afval niet. Verspilling van grondstoffen wordt tegengegaan door het meest hoogwaardige herbruikbaarheid te realiseren. De focus ligt op waardebehoud van producten en materialen. Circulaire economie gaat dus niet alleen over recycleren, maar ook over het voorkomen dat producten worden geproduceerd die niet of nauwelijks worden gebruikt, levensduurverlenging, herbestemming, etc. We kunnen bijvoorbeeld materieel delen met buurgemeenten of met het bedrijfsleven in plaats van kopen.
- We gaan het gebruik van 15% circulair beton bij betonbestratingen verplicht stellen en gaan naar een hoger percentage als dit beschikbaar komt op de markt
- We gaan meer vrijkomende grond, straatstenen en straatmeubilair opslaan op de gemeentewerf of op een depot voor hergebruik
- We maken zoveel mogelijk gebruik van een gesloten grondbalans, waardoor minder vervoersbewegingen nodig zijn
- We onderzoeken deelname aan de Green Deal Circulair Inkopen
- We halen kennis over circulaire economie op bij regiogemeenten

Biobased inkopen:

- We gaan onderzoeken hoe biobased inkopen geïmplementeerd kan worden

Op het gebied van civiel- en cultuurtechniek gaan we het volgende doen:

- We ontwikkelen een duurzaam moederbestek voor cultuur- en civieltechniek, waarin we onder andere opnemen: toepassen duurzaam (gerecycled) beton voor straatmateriaal, gebroken mengpuin onder nieuwe wegen gebruiken in plaats van zand, FSC-keurmerk voor hout, halogeenvrije bekabelingen, andere gerecyclede materialen toepassen, hergebruik van materialen op hetzelfde werk, indien niet mogelijk hergebruik van materialen op ander werk, indien niet mogelijk recycling van materialen via erkende verwerkers
- We onderzoeken verduurzaming door lage temperatuur asfalt, gebruik van slakken uit de afvalindustrie, gebruik van minder PVC en toepassing van de CO2-prestatieladder
- We gaan bij reconstructies hemelwaterafvoer afkoppelen van de riolering en infiltreren in de bodem

Aan de slag in 2019 en 2020

- We gaan ervaring opdoen met marktverkenning
- We gaan onderzoeken hoe we bestaande panden kunnen verduurzamen met zonnepanelen, LED-verlichting, groendaken, groene gevels, dubbel glas en duurzame installaties
- We onderzoeken of elektrische voertuigen en elektrisch gereedschap bij de buitendienst mogelijk zijn
- We onderzoeken of bij huishoudelijk hulp verduurzaming mogelijk is leveranciers te vragen in overleg te gaan met de klant over het type te gebruiken schoonmaakmiddelen
- We gaan chemievrije reiniging toepassen (kauwgom en graffiti-bestrijding)
- We gaan bij nieuwe aanleg van openbare verlichting toepassing van bewegingssensoren onderzoeken

5. Profit

De 'P' van Profit staat voor 'Progress' (voortgang) en ook voor 'Prosperity' (welvaart). In het licht van MVI houdt dit in dat wij de balans opmaken tussen financiële en maatschappelijke kosten en baten.

Wat doen we al?

- Het principe Total Cost of Ownership of beste prijs-kwaliteitverhouding toepassen in plaats van laagste prijs, tenzij niet of nauwelijks meerwaarde te behalen valt
- In het inkoop- en aanbestedingsbeleid is opgenomen dat we waar mogelijk kansen scheppen voor lokale en regionale ondernemers

Aan de slag in 2017 en 2018

- We gaan onderzoeken hoe de budgettaire mogelijkheden zo kunnen worden ingericht dat het makkelijker wordt Total Cost of Ownership toe te passen; daarbij gaan we meer lange termijn denken in plaats van naar de kosten op korte termijn kijken

Aan de slag in 2019 en 2020

- We willen innovatie stimuleren door als launching customer op te treden bij grote regionale samenwerkingen, of voor kleine start-ups of innovaties voor kleinere producten